

Ємчик Олександра Григорівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
Волинський національний університет
імені Лесі Українки Волинська область,
м. Луцьк, Україна

СУЧАСНА ІГРАШКА: АКТУАЛЬНІСТЬ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ ВПЛИВУ НА ДИТИНУ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іграшки відіграють важливу роль у формуванні майбутнього суспільства, оскільки вони на пряму відображають тенденції його розвитку, бо переносять соціальні норми та устрій, особистісні та колективні проблеми в дитячі ігри, імітують переживання та переосмислення дітьми проблем та потреб дорослих. Крім того, вони сприяють розвитку креативності, співпраці та розв'язанню різноманітних конфліктних ситуацій, що є важливими навичками для успішної адаптації особистості в сучасному світі.

Зважаючи на те, що гра є провідною діяльністю дітей раннього та дошкільного віку, саме іграшка виступає основним засобом взаємодії дитини зі світом у грі.

Знання про роль іграшок у розвитку дозволяє батькам, вихователям та педагогам вибирати та використовувати іграшки, які сприяють найбільш ефективному фізичному, когнітивному та емоційному розвитку дітей. Дослідження у галузі науки про іграшку допомагають розробляти кращі освітньо-розвивальні програми та методики, які сприяють формуванню компетентностей у дітей. Розуміння впливу іграшок на поведінку та соціальну адаптацію дітей допомагає вихователям створювати стимулююче та підтримуюче середовище для їхнього розвитку.

Саме тому, наукові дослідження іграшки як засобу розвитку дитини раннього та дошкільного віку є ключовими для розуміння її впливу на когнітивний, соціальний, емоційний та фізичний стан особистості.

Важливість таких досліджень можна обґрунтувати кількома аспектами. По-перше, дитина раннього та дошкільного віку пізнає навколишній світ через сенсорний досвід, експерименти та активну взаємодію з предметами. Робота з різними видами і типами іграшок дозволить визначити, які матеріали, форми та текстури найкраще стимулюють формування сенсорного досвіду. По-друге, використання іграшок у спільній грі формує комунікативні навички та емоційний інтелект, ляльки, фігурки, театральні іграшки допомагають дітям навчатися емпатії та розумінню емоцій. По-третє, наукові підходи до

вибору іграшок сприяють розвитку дрібної та загальної моторики, що на пряму впливає на фізичний стан дитячого організму та когнітивні процеси у мозку. По-четверте, іграшки можуть використовуватися в терапевтичних цілях (наприклад, у пісочній терапії чи арт-терапії тощо). І нарешті, врахування сучасних напрямів розвитку науки і техніки у розробці і використанні іграшок допоможе уникнути недоліків та негативного впливу на розвиток особистості у майбутньому, адже однією з проблем є те, що традиційні ігри в розвинутих країнах витісняються відео- та комп'ютерними іграми та мас-медіа [3, с. 81].

К. Поліщук узагальнивши напрацювання українських науковців в галузі педагогіки та психології (О. Вовчик-Блакитна, Н. Гавриш, О. Кононко, К. Крутій та ін.) підкреслює, що сучасна дитяча гра у дошкільному віці набуває певних специфічних особливостей. Серед них – повторюваність тематик ігрової діяльності, яка значною мірою формується під впливом медіапродукції; відсутність ігор у різновікових групах та передачі ігрового досвіду від старших до молодших; заміщення справжньої ігрової активності навчальними заняттями у ігровій формі тощо [3, с. 82].

Такі зміни частково пояснюються специфікою сучасного іграшкового ринку, де основний акцент робиться не на якість іграшок як засобу розвитку, а на комерційну привабливість та рівень продажів.

Влучним є висновок ученої про те, що у результаті цього сучасні іграшки поступово втрачають свою ключову роль у процесі соціалізації дошкільників, не сприяють налагодженню міжпоколінних зв'язків і специфічним чином впливають на становлення особистості. Це, своєю чергою, призводить до формування у дітей своєрідних світоглядних уявлень, які можуть мати навіть частково емоційно негативне забарвлення. Оскільки такі уявлення стають основою майбутнього світогляду дорослої людини, вони можуть визначати її схильність до конструктивної або, навпаки, деструктивної взаємодії з оточуючим світом [3, с. 82].

Щодо останніх тенденцій та напрямів у галузі виробництва та використання іграшок автори не безпідставно орієнтуються на Spielwarenmesse – одну з найбільших і найвпливовіших міжнародних виставок іграшок, яка щороку проходить у місті Нюрнберг (Німеччина). Вона збирає виробників, дистриб'юторів, експертів у сфері дитячих товарів та освітан, презентуючи новітні розробки в індустрії іграшок і товарів для дітей. Водночас, Spielwarenmesse є глобальною платформою для інновацій та розвитку індустрії іграшок, що визначає майбутні тенденції ринку та впливає на розвиток дошкільної освіти через нові підходи до ігрової діяльності [1].

Виставка Spielwarenmesse має на меті:

1. Презентацію новинок: демонстрація нових продуктів та інновацій у сфері іграшок.
2. Визначення ринкових тенденцій: надання учасникам інформації про актуальні тренди та розвиток індустрії.
3. Надання платформи для натхнення: створення середовища для обміну ідеями та пошуку нових концепцій.
4. Сприяння розвитку бізнесу: забезпечення можливостей для налагодження контактів між виробниками, дистриб'юторами та ритейлерами.

Остання виставка відбулася з 28 січня по 1 лютого 2025 року, на якій було представлено кілька ключових тенденцій у розробці іграшок: велика кількість товарів, орієнтованих на дорослих (kidults), зростаюча популярність аніме та манґи (іграшкові фігурки, колекційні предмети тощо), заохочення дітей до фізичної активності, усвідомленості та здорового харчування, стійкість та екологічність у виробництві іграшок (сталий розвиток, Toys go Green), зміцнення зв'язків у міжнародній спільноті виробників іграшок. Наступна запланована на 27–31 січня 2026 року, коли відзначатиметься 75-та річниця Spielwarenmesse [1].

Виставка Spielwarenmesse 2025 показала, що ринок іграшок динамічно розвивається, адаптуючись до сучасних викликів. Головні акценти зміщуються у бік розширення вікових меж використання іграшок, екологічної відповідальності та безпечних матеріалів, впливу цифрових технологій та поп-культури, формування здорових звичок через гру. Це свідчить про те, що виробники іграшок прагнуть не лише розважати, а й виконувати освітню та соціальну функцію, впливаючи на формування майбутніх поколінь. Участь 10 представників українського виробництва з метою представити свої інноваційні розробки сприяла підвищенню впізнаваності українських брендів на світовій арені та відкриттю нових експортних можливостей [4].

Попри спрямованість на удосконалення ролі іграшки як освітнього та розвивального інструменту, результати виставки продемонстрували й декілька негативних напрямів, що простежуються у цій галузі, зокрема:

- низька якість та безпека продукції, особливо характерна для країн з масовим виробництвом, які знижують можливості для контролю над матеріалами та сертифікацію іграшок відповідно до стандартів;
- відсутність врахування національних культурних особливостей, що може призвести до віддалення дітей від власної культури та традицій;
- масове виробництво пластикових іграшок, що може

призвести до значної шкоди довкіллю;

- тенденція до зменшення розмірів іграшок, що може призводити до втрати їх функціональності та небезпеки для маленьких дітей через ризик проковтування дрібних деталей;

- переважання комерційних інтересів над розвивальною та освітньою функціями, поява однотипних, малозмістовних іграшок, які не сприяють творчому та інтелектуальному розвитку дітей.

Для українського ринку іграшок з'явилась ще одна специфічна тенденція – велика кількість ігрових матеріалів на воєнну тематику, що потребує окремого дослідження, адже демонструє переосмислення дітьми та їх батьками, педагогами ситуації в країні [2].

Такі дослідження демонструють, що підготовка вихователів до ефективного використання іграшок у освітньому процесі є надзвичайно важливою. Знання особливостей іграшок різних видів допомагає вихователям обирати іграшки відповідно до віку, рівня розвитку та інтересів дітей; уникати небезпечних, неякісних та шкідливих для психіки дитини іграшок; використовувати іграшки, які мають найбільший розвивальний потенціал; аналізувати, які іграшки приносять користь, а які можуть мати негативний вплив (наприклад, агресивні чи надмірно комерціалізовані іграшки); розуміти, як змінюється світ іграшок і як адаптувати освітній процес під сучасні умови.

Список використаних джерел

1. Spielwarenmesse 2025: The highlights. URL: <https://www.spielwarenmesse.de/en/mag/video/spielwarenmesse-2025-the-highlights/>
2. Писарчук О. Т., Руденський Р. Є. Теоретичні аспекти дослідження теми війни в іграшках та ігровій діяльності дітей дошкільного віку. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. 2022. № 2. С. 120–126.
3. Поліщук К. М. Сучасна іграшка: актуальність, тенденції, перспективи впливу на дитину. *Освітній дискурс. Гуманітарні науки*. 2019. Вип. 13. С. 79–88.
4. Україна на Spielwarenmesse 2025. URL: <https://business.dii.gov.ua/history-of-success/ukraina-na-spielwarenmesse-2025>